

ZHRNUTIE PRE SUBJEKTY S
ROZHODOVACÍMI PRÁVOMOCAMI NA ÚČELY
**ROZVOJA A REALIZÁCIE PLÁNU
UDRŽATEĽNEJ MESTSKEJ MOBILITY**

Obsah

1. Čo je plán udržateľnej mestskej mobility (PUMM)?	02
2. Aké sú prínosy plánovania udržateľnej mestskej mobility?	05
3. Aké sú hlavné prvky plánovania udržateľnej mestskej mobility?	06
4. Ako začnem tvoriť plán udržateľnej mestskej mobility?	09

Tiráž

O publikácii: Tento dokument bol vytvorený v rámci projektu SUMP-UP spolufinancovaného z programu Európskej únie pre výskum a inováciu Horizont 2020 (dohoda o grante č. 690669). Projekt SUMP-UP koordinovala Ana Drăguțescuová (Európsky sekretariát ICLEI).

Citácia: Rupprecht Consult (editor). 2020. *Zhrnutie pre subjekty s rozhodovacími právomocami na účely rozvoja a realizácie plánu udržateľnej mestskej mobility.*

Autori: Siegfried Rupprecht, Lasse Brand, Susanne Böhlerová-Baedekerová, Lisa Marie Brunnerová, Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH. Časti tohto dokumentu sú založené na dokumente: Rupprecht Consult, Usmernenia. *Rozvoj a realizácia plánu udržateľnej mestskej mobility* (2013). Tento dokument je chránený autorským právom Európskej komisie.

Layout: Rupprecht Consult podľa pôvodného layoutu Rebekky Doldovej, Grafik Design & Visuelle Kommunikation, Freiburg, Nemecko | www.rebekkadold.de

Obrázky na obálke:

www.istock.com

Vyhlasenie o vylúčení zodpovednosti: Za názory vyjadrené v tejto publikácii nesú výhradnú zodpovednosť menovaní autori, pričom tieto názory nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej komisie.

Autorské právo: Táto publikácia je chránená autorským právom spoločnosti Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH. Všetky obrázky a textové prvky, pri ktorých sa uvádza zdroj, sú vlastníctvom príslušných organizácií alebo jednotlivcov. Autori chcú podporiť rozšírené využívanie týchto usmernení. Dokument sa môže používať bezplatne, rozmnožovať a redistribuovať prostredníctvom akéhokoľvek média, a to za predpokladu, že a) zdroj je potvrdený uvedenou citáciou a b) používanie redistribuovaného materiálu je bezplatné. Komerčné používanie tohto dokumentu, ako aj úpravy jeho obsahu sú povolené len s výslovným súhlasom držiteľov autorského práva.

Používanie tohto dokumentu sa z právneho hľadiska riadi licenciou Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 (uviedenie autora – nekomerčné použitie – bez odvodeného obsahu, 4.0, medzinárodné použitie). Právny text licencie je uvedený na lokalite: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Kontakt:

Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH,
Clever Str. 13-15, 50668 Cologne/Germany,
www.rupprecht-consult.eu
info@rupprecht-consult.eu

Zdroje PUMM

Usmernenia pre PUMM: <https://www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines>

Tematické príručky pre PUMM: <https://www.eltis.org/mobility-plans/topic-guides>

Informačné dokumenty pre odborníkov v oblasti PUMM: <https://www.eltis.org/mobility-plans/practitioner-briefings>

Samohodnotenie PUMM: <https://www.sump-assessment.eu>

Akadémia mobility: <https://www.mobility-academy.eu>

1. Čo je plán udržateľnej mestskej mobility (PUMM)?

Plánovanie udržateľnej mestskej mobility je strategický a integrovaný prístup k mestskej doprave. Prispieva k zlepšenej prístupnosti a kvalite života prostredníctvom prechodu k udržateľnej mobilite. PUMM podporuje rozhodovanie založené na faktoch a dlhodobej vízii. Toto si vyžaduje dôkladné posúdenie súčasného stavu a budúcich trendov, spoločnú víziu so strategickými cieľmi a integrovaný súbor opatrení z rôznych oblastí politiky vrátane regulácie, podpory, financovania, technológie a infraštruktúry. V koncepcii PUMM sa kladie osobitný dôraz na zapojenie občanov a zainteresovaných strán a na spoluprácu medzi subjektmi vo verejnej správe a so súkromným sektorom.

Toto vymedzenie plánu udržateľnej mestskej mobility sa všeobecne uznáva tak v Európe, ako aj medzinárodne:

Plán udržateľnej mestskej mobility je strategický plán určený na uspokojovanie potrieb ľudí a podnikov v mestách a ich okolí v oblasti mobility s cieľom zlepšiť kvalitu života. Stavia na existujúcich postupoch plánovania a náležite sa v ňom zohľadňujú zásady integrácie, účasti a hodnotenia.

Plánovanie udržateľnej mestskej mobility je založené na ôsmich zásadách:

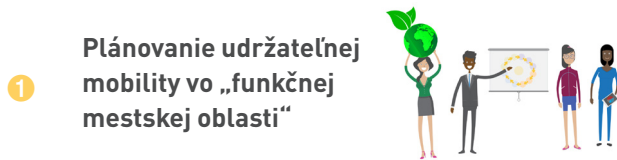
- 1 plánovanie udržateľnej mobility vo „funkčnej mestskej oblasti“
- 2 spolupráca naprieč rôznymi inštitúciami
- 3 zapojenie občanov a zainteresovaných strán
- 4 hodnotenie súčasnej a budúcej výkonnosti
- 5 vymedzenie dlhodobej vízie a jasného plánu vykonávania
- 6 integrovaný rozvoj všetkých druhov dopravy
- 7 zabezpečenie monitorovania a hodnotenia
- 8 zabezpečenie kvality

Plánovanie udržateľnej mestskej mobility nastavuje novú normu, pokiaľ ide o inovatívne plánovanie dopravy. Pomáha mestám a regiónom integrovať druhy dopravy a podporovať udržateľnú mobilitu. Plány PUMM prispievajú k realizácii kľúčových cieľov v oblasti mobility, ako sú lepšia kvalita ovzdušia, zlepšená prístupnosť a mobilita, zvýšená bezpečnosť cestnej premávky, znížený hluk z cestnej premávky, vyššia energetická efektívnosť a zlepšená kvalita života. PUMM pomáha mestám a regiónom znižovať vplyv ich dopravy na zmenu klímy.

Osem zásad

Koncepcia plánovania udržateľnej mestskej mobility tak, ako je vymedzená v balíku opatrení v oblasti mestskej mobility, je založená na ôsmich bežne uznávaných hlavných zásadách¹

1 Plánovanie udržateľnej mobility vo „funkčnej mestskej oblasti“

Mestá a ich okolie spájajú každodenné toky ľudí a tovaru, čo znamená, že geografická pôsobnosť PUMM musí byť založená na tejto „funkčnej mestskej oblasti“. Zakladá sa na hustote obyvateľstva a tokoch dochádzky do zamestnania a zameriava sa na zachytenie celej spádovej oblasti. V závislosti od miestnych podmienok to môže byť mesto a jeho okolitá prímestská oblasť, celý polycentrický región alebo iné zoskupenie obcí. Plánovanie na základe skutočných tokov ľudí a tovaru je dôležitým kritériom na to, aby bol plán relevantný a komplexný, a to aj v prípade, že hranice mesta môžu mať odlišnú logiku a komplikovať dosiahnutie tohto cieľa.²

Pri PUMM sa musí sledovať všeobecný cieľ zlepšenia prístupnosti a zabezpečenia udržateľnej mobility vysokej kvality pre celú funkčnú mestskú oblasť. Udržateľný dopravný systém zlepšuje prístupnosť pre všetkých, a to bez ohľadu na príjem a spoločenské postavenie; zlepšuje kvalitu života a príťažlivosť mestského prostredia; zlepšuje bezpečnosť cestnej premávky a verejné zdravie; znižuje znečistenie ovzdušia a hluk, emisie skleníkových plynov a spotrebu energie a zlepšuje hospodársku životaschopnosť, sociálnu spravodlivosť a kvalitu životného prostredia.

2 Spolupráca naprieč rôznymi inštitúciami

Tvorba a vykonávanie plánu udržateľnej mestskej mobility si v oblasti plánovania vyžadujú vysokú úroveň spolupráce, koordinácie a konzultácie naprieč rôznymi úrovňami verejnej správy a medzi inštitúciami (a ich odbormi).

Základnými prvkami sú:

- spolupráca s cieľom zabezpečiť konzistentnosť a vzájomné dopĺňanie sa PUMM s politikami a plánmi v sektoroch súvisiacich s dopravou (napr. využívanie pôdy a priestorové plánovanie, sociálne služby, zdravotníctvo, energetika, vzdelávanie, presadzovanie práva a vykonávanie policajných funkcií),

- úzke vzťahy s relevantnými orgánmi na iných úrovniach verejnej správy (napr. na úrovni okresu, obce, aglomerácie, regiónu a štátu),
- koordinácia s poskytovateľmi dopravných služieb z verejného a súkromného sektora.

3 Zapojenie občanov a zainteresovaných strán

Plán udržateľnej mestskej mobility sa sústreďuje na uspokojovanie potrieb mobility ľudí vo funkčnej mestskej oblasti, a to tak rezidentov a návštevníkov, ako aj inštitúcií a spoločností, ktoré v danej oblasti sídlia. Riadi sa transparentným a participatívnym prístupom, ktorý aktívne zapája občanov a iné zainteresované strany v priebehu tvorby a vykonávania plánu. Participatívne plánovanie je predpokladom toho, aby ľudia mohli prevziať zodpovednosť za plán udržateľnej mestskej mobility a za politiky, ktoré sa v ňom propagujú. Včasná a aktívne zapojenie zvyšuje pravdepodobnosť verejnej akceptácie a podpory, a tak minimalizuje politické riziká a uľahčuje vykonávanie plánu.

4 Hodnotenie súčasnej a budúcej výkonnosti

Plán udržateľnej mestskej mobility stavia na dôkladnom hodnotení súčasnej a budúcej výkonnosti dopravného systému vo funkčnej mestskej oblasti. Obsahuje komplexné preskúmanie existujúcej situácie a stanovuje sa v ňom referenčný základ, podľa ktorého bude možné merať pokrok. Na tento účel sa v procese plánovania udržateľnej mestskej mobility stanovujú zámery a ambiciózne, ale realistické ciele, ktoré sú v súlade s dohodnutou víziou mobility, a potom sa v ňom vymedzujú ukazovatele výkonnosti pre každý cieľ. Ukazovatele sa potom používajú na hodnotenie súčasných a budúcich podmienok. Táto situačná analýza obsahuje aj preskúmanie súčasných kapacít, zdrojov a inštitucionálnej štruktúry na účely plánovania a vykonávania plánu.

¹ Táto časť čerpá najmä z prílohy 1 k balíku opatrení v oblasti mestskej mobility [COM(2013) 913].

² OECD, *Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database* [Vymedzenie funkčných mestských oblastí (FMO) pre metropolitnú databázu OECD], 2013, s. 2. www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf.

5

Vymedzenie dlhodobej vízie a jasného plánu vykonávania

Plán udržateľnej mestskej mobility je založený na dlhodobej vízii dopravy a mobility pre celú funkčnú mestskú oblasť. Pokrýva všetky druhy a formy dopravy: verejnú a súkromnú, osobnú a nákladnú, motorizovanú a nemotorizovanú, ako aj mobilnú a stacionárnu. Zahŕňa aj infraštruktúru a služby. PUMM obsahuje plán krátkodobého vykonávania zámerov a cieľov prostredníctvom balíkov opatrení. Zahŕňa harmonogram vykonávania a rozpočet, ako aj jasné rozdelenie zodpovedností a orientačný prehľad požadovaných zdrojov.

6

Integrovaný rozvoj všetkých druhov dopravy

V pláne udržateľnej mestskej mobility sa podporuje vyvážený a integrovaný rozvoj všetkých relevantných druhov dopravy, pričom sa uprednostňujú riešenia udržateľnej mobility. V PUMM sa uvádza integrovaný súbor opatrení na zlepšenie kvality, ochrany, bezpečnosti, prístupnosti a nákladovej účinnosti celkového systému mobility. PUMM obsahuje infraštruktúrne, technické, regulačné, podporné a finančné opatrenia. Zaoberá sa všetkými formami hromadnej mobility (tradičná verejná doprava, ako aj nové služby založené na spoločnom využívaní vrátane nových obchodných modelov), aktívnou mobilitou (chôdza a cyklistika), intermodálnou dopravou a mobilitou od dverí k dverám, bezpečnosťou cestnej premávky, pohybujúcimi sa a stojacimi vozidlami, dodávaním tovaru a služieb, logistikou, riadením mobility a inteligentnými dopravnými systémami (IDS).

7

Zabezpečenie monitorovania a hodnotenia

Vykonávanie plánu udržateľnej mestskej mobility sa musí dôsledne monitorovať. Pokrok v napĺňaní zámerov a cieľov plánu sa hodnotí pravidelne podľa vybraných ukazovateľov výkonnosti. Vždy sa musí zabezpečiť včasný prístup k relevantným údajom a štatistike. Z priebežného monitorovania a hodnotenia vykonávania opatrení môže vyplynúť odporúčanie na revíziu cieľov a prípadné nápravné opatrenie vo vykonávaní plánu. V monitorovacej správe, ktorá sa uverejňuje a poskytuje obyvateľom a

zainteresovaným stranám, sa informuje o pokroku v tvorbe a vykonaní plánu udržateľnej mestskej mobility.

8

Zabezpečenie kvality

Plán udržateľnej mestskej mobility je kľúčový dokument, pokiaľ ide o rozvoj mestskej oblasti. Oplatí sa usilovať o zavedenie mechanizmu na zabezpečenie všeobecnej odbornej kvality PUMM a na overovanie jeho súladu s požiadavkami koncepcie plánu udržateľnej mestskej mobility. Osobitnú pozornosť si počas vykonávania plánu vyžaduje zabezpečenie kvality údajov a riadenia rizík. Týmto úlohami možno poveriť externých kontrolórov kvality alebo inú inštitúciu verejnej správy (napr. na regionálnej alebo národnej úrovni), pričom to možno uľahčiť použitím nástrojov, ako je nástroj na samohodnotenie PUMM.

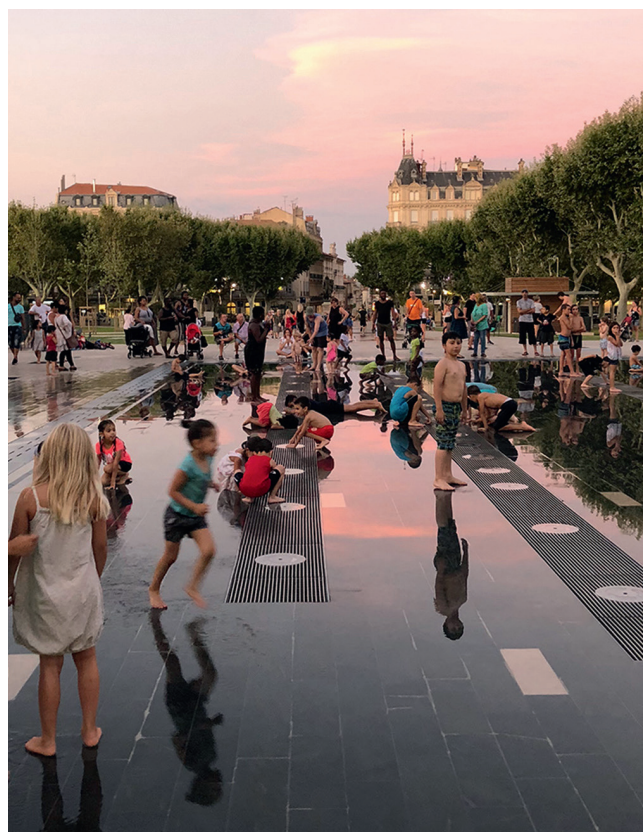

image © Gehl

2. Aké sú prínosy plánovania udržateľnej mestskej mobility?

Budovanie udržateľného mesta

Zlepšenie kvality života

Existujú presvedčivé dôkazy o tom, že plánovanie udržateľnej mestskej mobility zvyšuje kvalitu života v mestskej oblasti. Výsledkom dobre koordinovaných politík je celý rad prínosov, ako sú príťažlivejšie verejné priestory, zvýšená bezpečnosť cestnej premávky, menšie znečistenie ovzdušia a menší hluk. Takéto príťažlivé prostredie nabáda aj občanov, aby častejšie chodili peši a jazdili na bicykli, čo zlepšuje ich zdravie a dokonca pomáha ušetriť náklady.

Tvorba hospodárskych úžitkov

Mobilita je hlavným predpokladom pre miestne hospodárstvo. Zdravšie životné prostredie a menšie preťaženie dopravy pomáhajú podstatne znížiť náklady pre miestne spoločenstvo a priťahujú nové podniky a investorov. Pre inovatívne spoločnosti (a dobre platené pracovné miesta) sa v globálnej hospodárskej súťaži stala životaschopnosť mesta dôležitým faktorom; udržateľné mestá majú v tomto jasný náskok.

Prínos k cieľom v oblasti klímy a životného prostredia

Udržateľnejší systém mobility sa priamo premieta do zníženia emisií, hluku, znečistenia ovzdušia a využívania pôdy. Mestá môžu zohrávať svoju úlohu pri znižovaní emisií skleníkových plynov a v boji proti klimatickej kríze. Plánovanie udržateľnej mestskej mobility je základným prvkom miestnych a národných politík v oblasti klímy.

Zlepšenie prístupnosti dopravy

Plánovanie udržateľnej mestskej mobility je výborným nástrojom na tvorbu riešení multimodálnej dopravy od dverí k dverám. Spolu s rôznymi subjektmi zabezpečuje, že potrebám občanov a podnikov v oblasti prístupu sa venuje účinná pozornosť. Pomáha poskytovať dobrú prístupnosť k službám, zamestnaniu a vzdelávaniu pre všetkých rezidentov, a to bez ohľadu na príjem a spoločenské postavenie. PUMM ponúka ideálny rámec na uplatňovanie inovatívnych nápadov týkajúcich sa nového systému mobility, realizáciu nových projektov a vykonávanie doplnujúcich opatrení na celkové zdokonalenie dopravného systému.

Zavádzanie zmien

Účinnnejšie využívanie obmedzených zdrojov

Keďže finančné zdroje sú obmedzené, je mimoriadne dôležité, aby mestá prijali nákladovo najúčinnnejšie riešenia. PUMM mení zameranie z budovania novej cestnej infraštruktúry na vyváženejšiu kombináciu opatrení. Spojením infraštruktúry a technických opatrení s regulačnými, podpornými a finančnými opatreniami sa ciele v oblasti mobility dajú dosiahnuť oveľa efektívnejšie.

Tvorba synergii nad rámec sektorov a hraníc

Problémy mestskej mobility často presahujú hranice mesta, súvisia s viacerými oblasťami politiky alebo sa týkajú širokého rozsahu odborov a inštitúcií. PUMM podnecuje kultúru spoločného plánovania naprieč sektormi a úrovňami verejnej správy. Dobre prepojené riešenia reagujú primeranejšie na čoraz zložitejšie problémy.

Získanie verejnej podpory

Zapojenie zainteresovaných strán a občanov je základnou zložkou plánu udržateľnej mestskej mobility. Mestská samospráva, ktorá dokazuje, že sa stará o potreby a požiadavky svojich rezidentov a patrične ich zapája, môže získať vysokú úroveň verejnej podpory. Účasť sa stáva zdrojom nápadov pre urbanistov, zvyšuje legitimitu a znižuje politické riziká nesúhlasu s ambicióznymi politikami.

Získanie ľahšieho prístupu k financovaniu

Spolupráca s inštitúciami verejnej správy z rôznych sektorov a so súkromnými subjektmi umožňuje združovať zdroje na spoločné opatrenia. Plán udržateľnej mestskej mobility pomáha orgánom v oblasti dopravy získavať financovanie z nových zdrojov. Urbanisti môžu preukazovať účinky jednotlivých opatrení hodnotené podľa kľúčových ukazovateľov výkonnosti a zároveň tak zvyšovať príťažlivosť návrhov na financovanie.

Plánovanie v časech neistoty

Vznik nových technológií, obchodných modelov a požiadaviek spotrebiteľov prispieva pri plánovaní k vytváraniu neistoty, ale dlhodobé ciele, ktoré majú širokú podporu, môžu poskytovať usmerňujúci rámec, v ktorom možno systematickejšie uprednostňovať politiky a vyberať opatrenia podľa toho, ako sa menia okolnosti.

3. Aké sú hlavné prvky plánovania udržateľnej mestskej mobility?

Od uverejnenia koncepcie PUMM v roku 2013 sa postup rozvoja a realizácie plánu udržateľnej mestskej mobility uplatnil v mnohých mestských oblastiach v celej Európe (a na celom svete). Vyjadruje to „cyklus PUMM“ pomocou vizuálnej metafory v podobe ciferníka (pozri obrázok 1).

Cyklus PUMM predstavuje štyri fázy plánovania udržateľnej mestskej mobility, z ktorých každá sa začína a končí čiastkovým cieľom a je ďalej rozdelená na tri kroky (celkovo dvanásť krokov v plánovacom cykle). Čiastkové ciele sú naviazané na rozhodnutie alebo výstup, ktoré sú potrebné pre nasledujúcu fázu a označujú dokončenie predchádzajúcej fázy.

Všetky kroky a činnosti by sa mali považovať za súčasť riadneho plánovacieho cyklu v zmysle procesu neustáleho zlepšovania.

Toto je, samozrejme, idealizované a zjednodušené vyjadrenie zložitého procesu plánovania. V niektorých prípadoch sa kroky môžu vykonávať takmer súbežne (alebo dokonca aj prehodnocovať), poradie úloh možno príležitostne prispôbovať konkrétnym potrebám alebo činnosť možno čiastočne vynechať, pretože jej výsledky sú k dispozícii z iného plánovacieho výkonu. Cyklus PUMM sa napriek všetkému osvedčil ako užitočné usmernenie, ktoré pomáha vytvárať štruktúru procesu plánovania a sledovať ho.

Figure 1: 12 krokov plánovania udržateľnej mestskej mobility [2. vydanie] – Prehľad pre subjekty s rozhodovacími právomocami

1. fáza: Príprava a analýza

Prvým čiastkovým cieľom a východiskovým bodom procesu PUMM je výslovné rozhodnutie tvorcov politik vypracovať plán udržateľnej mestskej mobility. V prvej fáze príprava na proces plánovania pozostáva z odpovedí na tieto otázky:

Aké sú naše zdroje?

Analyzujte všetky dostupné (ľudské, inštitucionálne, finančné) zdroje na plánovanie a stanovte príslušné pracovné a participatívne štruktúry, aby sa mohlo začať. V tejto etape musia subjekty s rozhodovacími právomocami zabezpečiť, aby kľúčové inštitúcie a tvorcovia politik podporovali tvorbu PUMM a prispeli k zriadeniu základného plánovacieho tímu.

Aký je náš plánovací kontext?

Určte faktory, ktoré ovplyvnia proces plánovania, ako sú existujúce plány alebo právne požiadavky. Analyzujte dopravné toky, aby ste mohli stanoviť geografickú pôsobnosť plánu, a zabezpečte, aby boli zapojené aj susedné orgány a zainteresované strany. Dohodnite sa na harmonograme plánovania a v prípade potreby získajte externú podporu. Činnosti v tomto a predchádzajúcom kroku sú úzko prepojené a často sa vykonávajú súbežne. V tomto bode je pre subjekty s rozhodovacími právomocami kľúčovou úlohou zabezpečiť, aby funkčná mestská oblasť slúžila ako plánovacia oblasť pre PUMM. Toto je často inštitucionálne a politicky zložité rozhodnutie.

Aké sú naše hlavné problémy a príležitosti?

Analyzujte situáciu v oblasti mobility z hľadiska všetkých druhov dopravy a relevantných aspektov udržateľnosti použitím príslušného súboru zdrojov aktuálnych údajov. Záverečným čiastkovým cieľom prvej fázy je dokončená analýza hlavných problémov a príležitostí, ktoré sa týkajú mobility v celej funkčnej mestskej oblasti.

2. fáza: Vypracovanie stratégie

Cieľom druhej fázy je v spolupráci s občanmi a zainteresovanými stranami vymedziť strategické smerovanie plánu udržateľnej mestskej mobility. V tejto fáze sú kľúčové tieto otázky:

Aké sú naše možnosti pre budúcnosť?

Analyzujte pravdepodobné zmeny externých faktorov, ktoré sú dôležité pre mestskú mobilitu (napr. demografia, informačné technológie, klíma), a vypracujte scenáre, v ktorých sa skúmajú alternatívne strategické smerovania. Scenáre sa zameriavajú na zachytenie rozsahu neistoty, ktorá prichádza s „pohľadom do budúcnosti“, aby sa získal lepší vecný základ na strategické rozhodnutia.

Aké mesto chceme?

Spolu so zainteresovanými stranami a občanmi pripravte aktivity zamerané na tvorbu vízie, ktorá im umožní spoločne pochopiť, aký by mal byť budúci vývoj mesta na základe výsledkov analýz mobility a vplyvov jednotlivých scenárov. Spoločná vízia a ciele sú základnými kameňmi každého PUMM. Vízia je kvalitatívny opis žiaducej budúcnosti v oblasti mobility v rámci mesta, ktorá je potom bližšie určená konkrétnymi cieľmi, ktoré označujú druh požadovanej zmeny. Uistite sa, že sa vaše ciele zameriavajú na dôležité problémy a že zahŕňajú všetky druhy dopravy vo funkčnej mestskej oblasti. Subjekty s rozhodovacími právomocami musia byť do tejto etapy aktívne zapojené, pretože toto je bod, v ktorom sa rozhoduje o strategickom smerovaní na nasledujúce roky.

Ako určíme úspech?

Vymedzte súbor strategických ukazovateľov a cieľov, ktoré vám umožnia monitorovať pokrok pri všetkých zámeroch, a to bez požadovania nereálneho množstva zberu nových údajov. Subjekty s rozhodovacími právomocami by mali zabezpečiť, aby ciele boli ambiciózne, uskutočniteľné, vzájomne konzistentné, široko podporované zainteresovanými stranami a zosúladené s inými oblasťami politiky.

Na konci druhej fázy dosiahnete čiastkový cieľ predstavovaný široko podporovanou víziou, zámermi a cieľmi. Ak je to možné, subjekty s rozhodovacími právomocami by mali prijať tieto priority, aby zabezpečili stabilný usmerňovací rámec pre fázu opatrení.

3. fáza:

Plánovanie opatrení

V rámci tretej fázy sa proces plánovania posúva zo strategickej úrovne na operačnú úroveň. Táto fáza sa zameriava na opatrenia na dosiahnutie dohodnutých zámerov a cieľov. Plán udržateľnej mestskej mobility sa tu dokončuje a jeho vykonávanie sa pripravuje tak, že sa odpovedá na tieto kľúčové otázky:

Čo konkrétne urobíme?

Vytvorte širší výber opatrení a posúďte ich účinnosť a uskutočniteľnosť tak, že vyberiete tie, ktoré najlepšie prispievajú k splneniu vašich zámerov a cieľov. Spojte opatrenia do integrovaných balíkov opatrení, prediskutujte ich s občanmi a so zainteresovanými stranami a podrobne ich posúďte, aby ste potvrdili svoj výber. Plánujte monitorovanie a hodnotenie v prípade každého opatrenia.

Ako sa to dosiahne a kto čo urobí?

Rozložte balíky opatrení na realizovateľné úlohy (alebo „akcie“) a podrobne ich opíšte vrátane ich odhadovaných nákladov, vzájomných závislostí a rizík. Určite interné a externé nástroje financovania a zdroje financovania pre všetky akcie. Na základe toho sa dohodnite v rámci každej akcie na jasných povinnostiach, prioritách vykonávania a harmonogramoch. V tejto etape je podstatné, aby sa akcie oznamovali zainteresovaným stranám v oblasti politiky a verejnosti. Konkrétne stavebné projekty môžu byť napríklad kontroverzné, hoci ciele a opatrenia, ktoré s nimi súvisia, podporuje väčšina. V tomto bode sa od subjektov s rozhodovacími právomocami vyžaduje, aby pre opatrenia a akcie PUMM získali politickú a verejnú podporu a aby sa zároveň v ideálnom prípade medzi subjektmi s rozhodovacími právomocami a kľúčovými zainteresovanými stranami dosiahla formálna dohoda o povinnostiach a harmonograme.

Sme pripravení ísť do toho?

Veľa tvorcov mohlo prispieť k rôznym častiam plánu udržateľnej mestskej mobility. Teraz je čas dokončiť dokument a skontrolovať jeho kvalitu. Podľa zvyklostí vašej organizácie sa podrobná finančná schéma môže zahrnúť do samotného plánu alebo môže tvoriť súčasť samostatného procesu. V oboch prípadoch by ste sa pred prijatím PUMM mali dohodnúť na rozpočte pre každú uprednostňovanú akciu a na dlhodobých pravidlách rozdelenia nákladov a príjmov medzi všetky zúčastnené organizácie.

Fázu plánovania opatrení uzatvára najdôležitejší čiastkový cieľ procesu plánovania: plán udržateľnej mestskej mobility prijímú subjekty s rozhodovacími právomocami príslušného politického orgánu.

4. fáza:

Vykonávanie a monitorovanie

Štvrtá fáza sa sústreďuje na vykonávanie opatrení a súvisiacich akcií, ktoré sú vymedzené v PUMM, sprevádzané systematickým monitorovaním, hodnotením a komunikáciou. V tejto fáze sa akcie zavádzajú do praxe odpovedaním na tieto kľúčové otázky:

Ako to môžeme dobre zvládnuť?

Zodpovedné odbory a organizácie by mali plánovať technické podrobnosti svojich akcií, vykonávať ich a v prípade potreby obstarávať tovary a služby. Keďže toto často zahŕňa veľké množstvo zúčastnených strán, celková koordinácia procesu vykonávania si vyžaduje osobitnú pozornosť.

Ako sa nám darí?

Systematické monitorovanie vnesie svetlo do toho, či všetko prebieha podľa plánu, pričom v prípade potreby umožňuje vykonávať nápravné opatrenia. Inovatívne programy mobility môžu byť veľkým narušením (ako aj veľkým prínosom) pre každodenných cestujúcich. Vnímanie verejnej mienky založené na aktívnom obojstrannom dialógu je z hľadiska úspešného procesu vykonávania kľúčové.

Čo sme sa naučili?

Posledný krok cyklu PUMM spočíva v preskúmaní úspechov a neúspechov a v oznámení týchto výsledkov zainteresovaným stranám a verejnosti. Tento proces preskúmania zahŕňa aj pohľad do budúcnosti a zohľadňujú sa v ňom nové výzvy a riešenia. V ideálnom prípade by sa subjekty s rozhodovacími právomocami mali aktívne zaujímať o pochopenie toho, čo sa podarilo (a čo sa nepodarilo), aby sa tieto poznatky mohli zohľadniť v rámci nasledujúcej aktualizácie PUMM.

Cyklus PUMM sa uzatvára čiastkovým cieľom „Hodnotenie vykonávania opatrení“.

4. Ako začnem tvoriť plán udržateľnej mestskej mobility?

Tvorba a vykonávanie plánu udržateľnej mestskej mobility je proces, ktorý zahŕňa mnoho zainteresovaných strán z rôznych častí plánovacieho orgánu, politiky a mimo nich. Plán sa komplexne zaoberá dopravným systémom, prekračuje hranice sektorov a iniciuje sa ním proces zmien smerom k integrovanejšiemu plánovaniu. Úspešný proces PUMM sa preto začína budovaním podpory medzi najdôležitejšími zainteresovanými stranami.

Prijmite jasné rozhodnutie o vypracovaní PUMM

Východiskom pre tvorbu PUMM by malo byť rozhodnutie zlepšiť súčasnú situáciu v oblasti mobility a silné presvedčenie o tom, že je potrebná zmena smerujúca k väčšej udržateľnosti. Od začiatku by malo byť jasné, že mestská doprava nie je sama osebe cieľom, ale prispieva k vyšším cieľom, ako sú vyššia kvalita života a lepšie životné podmienky. Rozhodnutie vypracovať PUMM je vždy záväzkom k všeobecným cieľom:

- zlepšiť prístupnosť pre všetkých, a to bez ohľadu na príjem a spoločenské postavenie,
- zlepšiť kvalitu života a príťažlivosť mestského prostredia,
- zlepšiť bezpečnosť cestnej premávky a verejnú zdravie,
- prispieť k cieľom v oblasti klímy znížením znečistenia ovzdušia a hluku, emisií skleníkových plynov a spotreby energie a
- zvýšiť hospodársku životaschopnosť, sociálnu spravodlivosť a kvalitu životného prostredia.

Získať politický záväzok

Hnacou silou tvorby PUMM môže byť v závislosti od národného a miestneho kontextu právna povinnosť vyplývajúca z vnútroštátnej úrovne, úradné rozhodnutie miestneho politického orgánu (ako je mestské zastupiteľstvo) alebo záväzok miestnej verejnej správy. V každom prípade je na vypracovanie naozaj udržateľného a účinného plánu potrebný skutočný záväzok. Ak na miestnej úrovni chýba politická osobnosť, môže byť výzvou presvedčiť iných politikov, aby sa za plán postavili. Toto si vyžaduje presvedčivé argumenty predložené niekým, koho subjekty s rozhodovacími právomocami rešpektujú.

Nájdite rámec pre PUMM

Projekt alebo opatrenie samo osebe môže byť takisto spúšťačom procesu PUMM. S rozhodnutím o veľkom infraštruktúrnom projekte (napr. nová električková trať) alebo o dôležitej mestskej inovácii (napr. nízkoemisná zóna) sa môže dostaviť potreba vložiť opatrenie do širšieho plánovacieho rámca.

PUMM môže ponúknuť integrovaný prístup k veľkému projektu, ktorý poskytuje doplnujúce sa opatrenia, dlhodobé ciele a participatívny prístup. PUMM najmä v prípade veľkých a inovatívnych projektov s veľkým účinkom ponúka komplexné participatívne stratégie, ktoré sú

potrebné na získanie podpory verejnosti, pokiaľ ide o opatrenia. Infraštruktúrny projekt, ktorý ovplyvňuje celý región, môže dokonca poskytnúť stimul na spustenie PUMM na úrovni funkčnej mestskej oblasti spolu so susednými obcami.

Argumentujte problémami, ktorým vaše mesto v súčasnosti čelí, a zlepšeniami, ktoré by PUMM mohol priniesť

Užitočným prístupom je poukázať na výzvy a problémy, ktorým mesto bude čeliť, ak sa nič nezmení, zdôrazniť prínosy, ktoré vyvolá plán udržateľnej mestskej mobility, a vyzdvihnúť skutočnosť, že voliči odmenia dobré výsledky. Na vysvetlenie naliehavosti môže byť účinné predviesť negatívne dôsledky vývoja za nezmenených okolností (t. j. z hľadiska budúceho preťaženia a vyplývajúcich hospodárskych strát alebo z hľadiska ukazovateľov, ako sú smrteľné nehody na cestách alebo stratené roky života v dôsledku znečistenia ovzdušia) a spolu s mapami a číslami ich predložiť politikom. Súčasné rýchle zmeny poháňané digitálnymi technológiami poukazujú na naliehavosť vypracovania súdržného strategického prístupu pre budúcu udržateľnú mobilitu. Pri informovaní o prínosoch je často užitočné uviesť prepojenie na súčasné vysokoprioritné otázky vo vašom meste – ako sú kvalita ovzdušia, premávka, bezpečnosť na cestách, cenová dostupnosť bývania alebo hospodársky rast – a vysvetliť, ako PUMM môže pomôcť pri ich riešení.

Zväzťte opatrenia malého rozsahu prinášajúce rýchle pozitívne výsledky

Získať politický záväzok môže byť náročné, pretože všetky prínosy PUMM sa prejavujú až po časovom období, ktoré je dlhšie ako volebné obdobie. Môže byť užitočné zdôrazniť možnosť, aby sa do PUMM zaradili opatrenia malého rozsahu, ktoré sú dobre viditeľné.

Toto môže v krátkom čase vyvolať podporu verejnosti a iniciovať prvé rozhodnutie vypracovať PUMM. Dočasná premena verejných priestorov pomocou „ľahkých a lacných“ riešení môže ľuďom napríklad pomôcť predstaviť si možné pozitívne zmeny (napr. prerozdelenie priestoru ulice, dočasná cyklistická cesta oddelená kvetináčmi alebo parkletmi namiesto priestorov na parkovanie).

Inšpirujte sa inými mestami

Mnoho miest v Európe (a na celom svete) sa už v minulosti nachádzalo v tomto bode prvého rozhodnutia. Veľa z nich sa rozhodlo vypracovať svoj prvý PUMM. Poukázanie na tieto mestá, ktoré úspešne uskutočnili plánovanie udržateľnej mestskej mobility, môže byť významným argumentom. Sieť európskych miest poskytuje výborný základ na to, aby ste sa dozvedeli o iných príbehoch a ich úspechoch a neúspechoch a nechali sa nimi inšpirovať.

Začnite s niekoľkými jednoduchými krokmi

Ak ste rozhodli vypracovať PUMM, možno sa cítite, ako keby ste stáli na úpäť veľkej hory. Najmä na začiatku vašej cesty pomôže premýšľať o hore v etapách s malými krokmi a dosiahnuteľnými cieľmi. Na tejto ceste vás bude podporovať formát cyklu PUMM so svojimi štyrmi hlavnými fázami, so svojimi krokmi a čiastkovými cieľmi. V záujme hladkého začatia vášho procesu môžu byť užitočné tieto nápady:

Nadviažte spojenia a spoluprácu vo svojej funkčnej mestskej oblasti

- Zorganizujte urbanistický seminár s dopravnými projektantmi z okolitých obcí. Všetky obce možno nebudú mať záujem, ale ak jednoducho začnete s tými, ktoré záujem majú, ostatné obce sa možno pripoja neskôr.
- Identifikujte spoločné problémy, ktoré si vyžadujú spoluprácu (napr. preťažené prímestské trasy), a spoločne určite riešenia, ktoré prinesú prospech všetkým obciam (napr. lepší prímestský vlak alebo autobusové spojenie, záchytné parkoviská s napojením na verejnú dopravu alebo cyklistické cesty). Často je jednoduchšie nadviazať spoluprácu pri konkrétnom projekte ako pri abstraktnom pláne.

Otvorte rozhovor v záujme plodnej spolupráce naprieč inštitúciami

- Začnite angažovať kolegov z iných relevantných sektorov (napr. priestorové plánovanie, životné prostredie, hospodárstvo, cestovný ruch, sociálne služby alebo zdravotníctvo) do procesov plánovania v oblasti mobility. V prípade strategického plánovania sa usilujte o vytvorenie interdisciplinárnych riadiacich skupín, v ktorých sú zastúpené najrelevantnejšie odbory. Na stretnutia zainteresovaných strán pozvite aj zástupcov súvisiacich sektorov (napr. mimovládne organizácie z oblasti životného prostredia, záujmové združenia, zdravotníckí odborníci, polícia, rada mládeže a zástupcovia škôl).
- Určite medzisektorové problémy. Často je jednoduchšie nadviazať spoluprácu na konkrétnom projekte so spoločnými prínosmi (napr. kampaň pre školopovinné deti podporujúca chodenie peši plánovaná spoločne s políciou, školstvom a odborom mobility) ako pri abstraktných plánoch.
- Zorganizujte stretnutie s kolegami z iných odborov a prediskutujte prínosy jednotnej akcie. Ak má nejaké mesto, ktoré už prešlo týmto procesom, odborníka schopného prispieť k týmto stretnutiam, často to môže pomôcť objasniť hlavné myšlienky. Prínos je ešte väčší, ak takíto odborníci pochádzajú z miesta, ktoré sa považuje za podobné vášmu.

Zaktivizujte občanov a zainteresované strany

- Určite relevantné zainteresované strany. Okrem širokej verejnosti je dôležité zapojiť vyváženú skupinu zástupcov inštitúcií, ako sú politické strany, skupiny občanov a komunitné združenia, podnikateľské organizácie, dopravcovia atď.
- Skupiny občanov a zainteresovaných strán určite a zapojte na začiatku procesu. Aktívne vysvetľujte rozhodnutie o vypracovaní PUMM, ale umožnite aj zapojenie do diskusie. Je mimoriadne dôležité počúvať a zhromažďovať myšlienky a vízie občanov, a to najmä v menej technických fázach plánovania, keď sú procesy otvorenejšie a pružnejšie.
- Zorganizujte v súvislosti s PUMM úvodné podujatie so zainteresovanými stranami a s občanmi v interaktívnom formáte. Mohlo by prebiehať napríklad formou seminára, verejnej diskusie alebo tzv. svetovej kaviarne (world café).
- Začnite skúmať spôsoby tvorivého zapájania občanov. Toto zahŕňa tradičné formáty, ako sú novinové články, rozhlasové relácie, oznámenia na webových sídlach, plagáty vo verejných priestoroch alebo listy do domácností, ako aj novšie formáty, ako sú sociálne médiá, krátke videá, informačné centrum alebo špeciálne (interaktívne) webové sídlo.

Začnite pracovať na spoločnej vízii pre mesto

- Spolu s občanmi a zainteresovanými stranami môžete začať pracovať na spoločnej vízii. Cvičenia zamerané na tvorbu vízií, ako sú semináre o hľadaní budúcnosti, vám môžu pomôcť rozvíjať spoločné vnímanie toho, ako by mesto malo vyzeráť v budúcnosti a čo preto treba urobiť.

www.eltis.org